

आधुनिक विज्ञानापेक्षा अध्यात्म श्रेष्ठ !

(अध्यात्माविषयीच्या अपसमजांच्या निराकरणासह)

अनुक्रमणिका

(काही वैशिष्ट्यपूर्ण सूत्रे [मुद्दे] ‘*’ या चिन्हाने दर्शविली आहेत.)

१. व्युत्पत्ती आणि अर्थ	१७
२. समानार्थी शब्द	१८
३. अध्यात्माचा अधिकारी	१८
४. अध्यात्माविषयीचे अपसमज	१८
* भीती	* अज्ञान १९
* अंधश्रद्धा	* अयोग्य लाभ उठवणे २१
* फसवणूक	* अतीशहाणपणा २३
* ‘आम्हाला काय उपयोग ?’	* गुप्तता २४
* साधनेविषयी अपसमज	२५
* वृद्धापकाळी साधना करू, असा विचार	२५
* आवडीच्या देवतेची किंवा संतांची साधना करणे	२५
* लग्न करू नये, असे वाटणे	२५
* व्यवहारात बाधा उत्पन्न होण्याची शंका	२६
* भिक्षूक, कीर्तनकार आणि प्रवचनकार यांच्याविषयी अपसमज	२६
* साधकांविषयी अपसमज	* उन्नतांविषयी अपसमज २६
* अध्यात्म शिकवणाऱ्यांविषयी अपसमज	२८
* गुरुंविषयी अपसमज	२९
५. अध्यात्मविषयक अपसमजुतींची कारणे	२९
* समाजातील मोठ्या माणसांकडून होणारी दिशाभूल	२९
* प्रसारमाध्यमांनी अज्ञान पसरवणे	३०
* विद्यापिठाकडून ज्ञानप्रसाराला प्रतिबंध	३०
* विद्यापिठाकडून अज्ञानाचा प्रसार	३१
* शासनाकडून अप्रत्यक्ष विरोध	३१
* बुद्धीप्रामाण्यवाद्यांचे अज्ञान आणि अंधश्रद्धा	३२

६. महत्त्व	३५
* सर्वज्ञता देणारा विषय	३६
* जिवाला जन्म-मृत्यूच्या चक्रातून सुटण्याची संधी	३७
* सकाम आणि निष्काम साधनेसाठी उपयुक्त	३७
७. मानवाला अध्यात्माची आवड का असते ?	३८
८. इतर शास्त्रे आणि अध्यात्मशास्त्र	३९
८ अ. मनाशी संबंधित असलेली शास्त्रे आणि अध्यात्मशास्त्र	३९
८ आ. इतर विषय आणि अध्यात्म यांतील चिरंतन सत्याचे प्रमाण	४३
८ इ. विज्ञान आणि अध्यात्मशास्त्र	४३
* विज्ञान ही अध्यात्माची एक शाखा !	४३
* विज्ञानाच्या योग्य विकासाला पोषक असा हिंदु धर्म	४४
* विज्ञानाचे तोटे किंवा मर्यादा	४७
* विज्ञानातील जिज्ञासा आणि अध्यात्मातील श्रद्धा पूरक	५४
* विज्ञान आणि अध्यात्म यांची सांगड घालणे आवश्यक	६०
* वैज्ञानिक यंत्रांद्वारे सिद्ध झालेले अध्यात्माचे श्रेष्ठत्व !	६२
९. अध्यात्माचा अभ्यास करतांना येणाऱ्या अडचणी	६३
* व्यावहारिक सूचनांचा अभाव	६६
* विवरणाचा अभाव	६६
* नास्तिकता	६७
* तौलनिक अभ्यासाचा अभाव	६६
* निरर्थक बुद्धीप्रामाण्यवाद	६७
- अध्यात्मासंबंधी टीका किंवा अयोग्य विचार आणि त्यांचे खंडण	७७

मनोगत

‘सुख पहाता जवापाडे । दुःख पर्वताएवढे ।’ याचा अनुभव बहुतेकांना असतो. कलियुगात सर्वसाधारणतः मनुष्याच्या जीवनात सुख सरासरी २५ प्रतिशत आणि दुःख ७५ प्रतिशत असते. मनुष्याचीच नव्हे, तर अन्य प्राणीमात्रांचीही धडपड जास्तीतजास्त सुख कसे मिळेल, यासाठी असते. याकरता प्रत्येक जण पंचज्ञानेंद्रिये, मन आणि बुद्धी यांच्याद्वारे विषयसुख उपभोगण्याचा प्रयत्न करतो; परंतु विषयसुख हे तात्कालिक आणि निकृष्ट प्रतीचे असते, तर आत्मसुख, अर्थात आनंद हा चिरंतन अन् सर्वोच्च प्रतीचा असतो. आत्मसुख प्राप्त करून देणारी गोष्ट म्हणजे अध्यात्म. म्हणूनच ‘सुखं च न विना धर्मात् तस्मात् धर्मपरो भवेत् ।’ म्हणजे ‘खरे सुख (आनंद) हे धर्माचरण

केल्याविना मिळत नाही; म्हणून सदा धर्माचरण करावे', असे म्हटले आहे. अध्यात्माची कास धरून, म्हणजे साधना करून आत्मसुख मिळवण्यासाठी प्रयत्न केल्यास लौकिक आणि पारलौकिक सुख, ही आनुषंगिक फलेही प्राप्त होतात.

अध्यात्माचे इतके महत्त्व असतांना खेदाची गोष्ट म्हणजे बहुतेकांना अध्यात्म या शब्दाचा अर्थही ज्ञात नसतो. त्यामुळे अध्यात्मासारख्या सर्वोच्च आनंद आणि सर्वज्ञता देणाऱ्या विषयाकडे फारच थोडे जण वळतात. विषयसुखाच्या अनंतपटीने आनंद असतो, हे कळले तर विषयसुखापेक्षा आनंदाच्या प्राप्तीसाठी कोणीही प्रयत्न करील. असे प्रयत्न व्हावेत, हाच उद्देश मनात ठेवून हा ग्रंथ लिहिला आहे. अध्यात्माचा अभ्यास करतांना कोणत्या अडचणी येतात, याचेही विवेचन या ग्रंथात केले आहे.

अध्यात्म हा केवळ बौद्धिक स्तरावर समजून घेण्याचा विषय नाही, तर प्रत्यक्ष कृती करून अनुभूती घेण्याचा विषय आहे. हा ग्रंथ वाचून काही जणांनी तरी साधनेला आरंभ करावा आणि साधनेने त्यांच्या अंतर्दामी आनंदाचा झरा लवकर निर्माण व्हावा, ही श्री गुरुचरणी प्रार्थना.

- संकलक